

Brabantse natuurrapportages negatief voorgesorteerd en dragen stikstofstop niet

De Brabantse stop op stikstof-genererende activiteiten die gedeputeerde Hagar Roijackers per 1 maart afkondigde, wordt niet gedragen door de 15 natuurdoelanalyses (NDA's) die volgens haar aan dit besluit ten grondslag liggen. Uit de NDA's valt niet te halen dat de stikstofbelasting in de onderzochte Natura-gebieden trendmatig toeneemt. Het beeld is eerder van een afnemende stikstoflast. Wel is verdroging een probleem, door een veelheid van oorzaken. Er vinden veel grondwateronttrekkingen plaats, door de landbouw, maar vooral ook voor drink- en industriewater, ook over de grens in België. ►

Door de voorgeschreven wijze van rapporteren is het niet eenvoudig om een gunstig resultaat te boeken in de natuurdoelanalyse.

Foto van natuurgebied Kampina, Shutterstock, R. de Bruijn Photography

Het is evenwel ook weer niet te zeggen dat het, mede door de verdroging, alleen maar slechter gaat met de toestand van de natuur. Er zijn bedreigingen, maar er is ook heel wat goed nieuws te melden, met name dat het op heel wat plekken minder slecht gaat.

GEEN NULMETINGEN, RESULTAAT AFGEMETEN AAN DOEL

Deze feiten moeten wel ‘uitgemijnd’ worden uit de NDA’s, om het eens in goede ecologisch taal te zeggen. Het negatieve wordt sterk benadrukt, het positievere nieuws zit vaak verstopt in de teksten. De wijze waarop de rapportages zijn opgeschreven wekt al snel de suggestie dat het glas op zijn best halfvol is. Natuurresultaten worden namelijk niet afgemeten aan duidelijke nulmetingen met tellingen van soorten en aan de daaropvolgende trend tot nu toe. De nulmeting ontbreekt juist en de stand van zaken wordt afgemeten aan het beoogde doel in 2030. Dit is nogal verwarrend. Ook pakken veel scores negatief uit omdat bijvoorbeeld leefgebieden van soorten volgens de rapportages bijna altijd groter moeten zijn dan wat beschikbaar is en als er eenmaal geschikte habitats voorhanden zijn, of ‘hersteld’ zijn, dan willen de beoogde dier- en plantensoorten niet altijd komen, of soms niet blijven. Dat is dan ook weer een tekortkoming.

VOLGENS ADVIES BIJ12

Het is door deze manier van rapporteren niet eenvoudig om een gunstig resultaat te boeken, maar dat gebeurt op grond van het aanbevolen format. Verderop wordt aan de hand van diverse voorbeelden uit de NDA’s aangetoond hoe dit gaat.

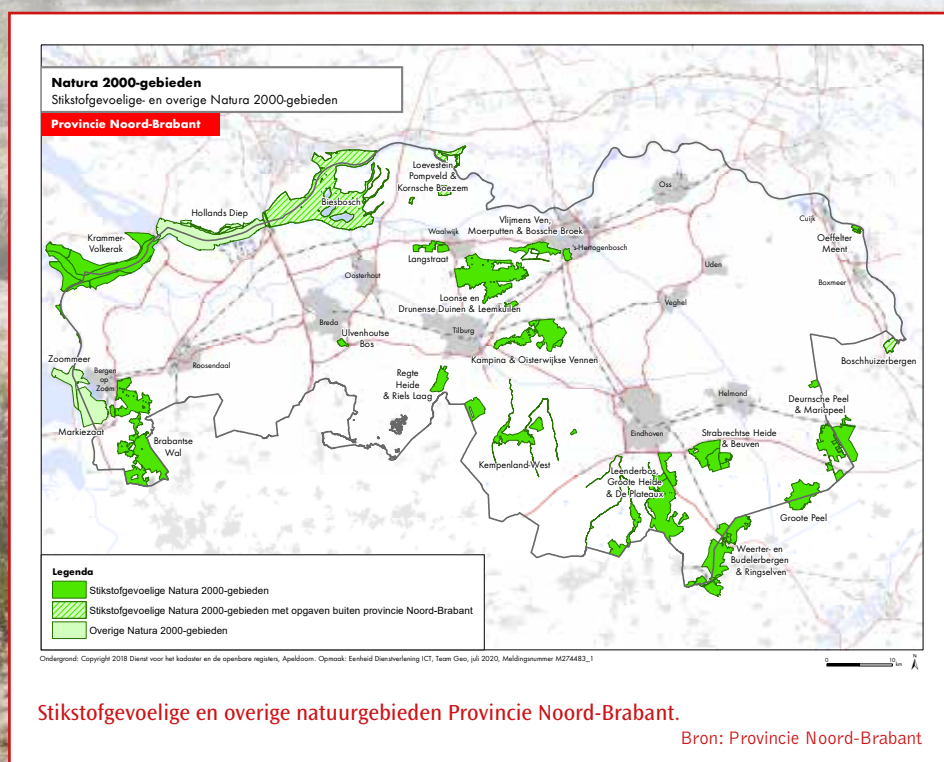
Om terug te komen op de betiteling analyses: afgewogen analyses kunnen de rapportages van Arcadis en Antea niet echt worden genoemd. Kritische reflectie ontbreekt over wat er wel en niet goed is gegaan, bijvoorbeeld of de terreinbeheerder de juiste beheerkeuzes heeft gemaakt, of ingrepen (altijd betiteld als ‘natuurherstel’) het gewenste effect hebben gehad en wellicht ook of goed met de beschikbare middelen is omgegaan. Dit, samen met het overweldigende gebrek aan kwantitatieve en trendmatige data, maakt de Brabantse NDA’s niet de overtuigende rapportages die natuurgebieden verdienen.

Gevolg van deze methodische en methodologische zwakheden is dat er veel suggestie heerst en vaak wordt teruggegrepen op de laatste verdedigingslinie: het verslechteringsverbod, in combinatie met het voorzorgsbeginsel. Dit is wel helemaal in lijn met de handreiking zoals BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van de gezamenlijke provincies, de Ecologische Autoriteit en – strak sturend op de achtergrond – het ministerie van LNV adviseren. Die handreiking geeft wel aan dat NDA’s het beste bij die laatste verdedigingslinie vandaan kunnen blijven, want het is een nogal bot laatste redmiddel en daarmee ook niet heel overtuigend.

EIGEN FOUTEN OP ANDERMANS REKENING

In het navolgende worden (niet uitputtend) voorbeelden gegeven hoe het format van de NDA’s werkt en hoe goed nieuws toch als een verslechtering kan worden ingeboekt, of hoe eigen fouten toch aan externe factoren kunnen worden toegerekend.

In natuurgebied De Brabantse Wal wordt een verhe-

Kritiek van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer

Er is kritiek op de natuurdoelanalyses (NDA's) van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Die kritiek is niet gepubliceerd, maar wel openbaar dankzij een beroep op de WOO. Beide organisaties vinden de NDA's over het algemeen nog te rooskleurig, maar stellen ook dat de analyses heel erg habitat-geocust zijn en de totale ecologische samenhang in gebieden over het hoofd zien, dat ze te veel een momentopname zijn en bijvoorbeeld eenmalige waarnemingen even zwaar tellen als typische soorten. Dat ze tuincentrum-/tuinafval-soorten soms niet onderscheiden van gebiedsgebonden soorten. Ook zien ze dat, door de verambtelijking van het beleid, de Natura 2000-soorten opeens voorgetrokken worden boven de andere beschermde natuur.

gende ontwikkeling gesignaleerd. Er is een zeldzame plantensoort bij gekomen, de drijvende egelskop. Helaas is daardoor het aantal soorten dat lijdt onder stikstof-overbelasting in de betreffende habitat wel met 9 procentpunt gestegen naar 64%, wat dus resulteert in een stevige verslechtering van de staat van de natuur.

In hetzelfde gebied ligt een aantal zogenoemd zwakgebufferde vennen, die beter moeten worden beschermd. Dat gebeurt dus ook, met behulp van een aantal hydrologische ingrepen (mechanisch graafwerk, aanleg pijpleiding). Neveneffect is wel dat op de ene plek vochtige heide (ook een habitat met belangrijke natuurwaarden) te maken krijgt met ernstige verdroging, terwijl die op een andere plek dreigt te verdrinken. In de NDA wordt dit neutraal omschreven als het gevolg van 'menselijk handelen'.

Ook krijgt het habitat beuken-eikenbossen met hulst een rode markering vanwege het niet voldoen aan de gewenste criteria. Het 8 hectare grote gebied scoort niet op alle punten slecht, maar slecht genoeg voor het eindoordeel onvoldoende, vooral vanwege de te kleine omvang van het gebied. Verstopt in een toelichting staat dan dat dit alleen geldt voor het Habitatrichtlijngebied. In het aangrenzende Vogelrichtlijngebied gaat het wel goed, maar dat is kennelijk een terzijde.

In gebied de Oeffelter Meent staan pionierssoorten (planten) onder druk. Dit wordt onder meer toegeschreven aan de landbouw en stikstofdepositie, maar het feit dat er amper of geen verstoringen van het gebied meer zijn door wisselende waterstanden en waterbewegingen (veroorzaakt door de verregeande regulering van de Maas) wordt nauwelijks meegewogen. Van beschermwaardige diersoorten

ontbreken ook hier goede telgegevens en kwantitatieve trends.

INKOPPERS

In natuurgebied Kempenland West zijn stikstofdepositie en vermessing een probleem, maar de NDA kwantificeert niet wat de invloed is van diverse factoren, zoals landbouw, vroegere kokmeeuwenkolonies, ganzen, recreatie etc. Ook is het gemakkelijk scoren met het niet behalen van instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypes, omdat het gebied te klein is (ja, want statisch van omvang). Naast de gebruikelijke inkoppers slaagt Antea er hier in om bij een reeks herstelmaatregelen, per gewas/subhabitat de mate te berekenen waarin stikstof verantwoordelijk is voor het probleem. Wellicht dat een computermodel daar raad mee weet, maar qua bewijsvoering is dat een hachelijke zaak. Verder wordt in de NDA amper een directe link naar stikstof gelegd.

Inmiddels heeft de Ecologische Autoriteit ook adviezen uitgebracht over NDA's die in meerdere provincies zijn opgesteld. Rode draad in de kritiek van de Ecologische Autoriteit is dat de NDA's getuigen van te weinig systeeminzicht in de gebieden, dat ze te beschrijvend van aard zijn en dat er bijvoorbeeld te weinig wordt ingegaan op oorzaken van geconstateerde problemen. Ook maakt de Autoriteit het punt dat kwantitatieve gegevens en nulmetingen vaak ontbreken, waardoor een goed oordeel over de ontwikkeling van populaties niet is te geven. Voor het overige valt op dat ook de Ecologische Autoriteit erg gefocust is op stikstof, zoals ministerie en BIJ12 voorschrijven, maar niet de EU. Ook de onafhankelijke autoriteit ontsnapt dus niet aan deze blikvernaauwing. ■

Natuurdoelanalyses kunnen niet positief zijn

De uitkomsten van een onderzoek worden bepaald door de randvoorwaarden, die bij de opdracht zijn gegeven. Dat geldt ook voor de Natuurdoelanalyses. De koepelorganisatie van de provincies, Bij12, heeft een handreiking opgesteld om uniformiteit tussen de verschillende NDA's te bevorderen. In deze richtlijn is het voorzorgsbeginsel leidend. Arcadis concludeerde in de NDA van de Strabrechtse Heide & Beuven: "Vanuit het voorzorgsbeginsel kan een negatieve conclusie eenvoudiger worden onderbouwd dan een positieve".

1. Het one out all out-principe. De getoetste kwaliteitsaspecten kunnen niet tegen elkaar weggestreept worden. Voor een situatie waarin drie aspecten zijn verbeterd en één is verslechterd, betekent dit dat de natuur is verslechterd. Zelfs als die verslechtering niet is aangetoond maar aannemelijk is. Bij ingrepen in ecosystemen om de toestand van de natuur te verbeteren, is het niet uitgesloten dat een dergelijke situatie zich voordoet.
2. Worst case-scenario. Voor veel Natura 2000-gebieden is geen nulmeting beschikbaar of deze is verouderd. Wij kennen de staat van de natuur op moment van aanwijzen van het gebied dus niet. Het beschrijven van een trend in natuurontwikkeling is dan onmogelijk. In dat geval moet er worden uitgegaan van een 'worst case-scenario'. De conclusie is dan dat er een mogelijke verslechtering is of zal optreden.
3. Kritische Depositiewaarden stikstof (KDW). Als er geen trend in natuurontwikkeling kan worden vastgesteld, wordt een mogelijke verslechtering bepaald aan de hand van de KDW.
4. Aantal kenmerkende soorten. Een Natura 2000-gebied bevat meestal verschillende ecosystemen. Sommige daarvan hebben een geringe oppervlakte, waardoor het onmogelijk is om een levensvatbare populatie te kunnen huisvesten van een voor dat ecosysteem kenmerkende soort.